

4 Φεβρουαρίου 1991

[ΜΑΛΑΧΤΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ, ΠΙΚΗΣ, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, Δ/στές]

ΑΝΤΩΝΗΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ,

Εφεσείοντες-Αιτητές,

v.

1. ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΜΕΣΩ
(α) ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΣ,
(β) ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ
ΥΔΑΤΩΝ,
2. ΕΠΑΡΧΟΥ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ,

Εφεσβλήτων - Καθ' ων η αίτηση.

(Αναθεωρητική Έφεση Αρ. 803).

Προσφυγή βάσει του άρθρου 146 του Συντάγματος — Προϋποθέσεις — Έννομο συμφέρον — Το απαιτούμενο συμφέρον πρέπει να ενυπάρχει σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, από την έγερση έως και την εκδίκαση της προσφυγής.

- 5 Ο Περί Αρδευτικών Τμημάτων (Χωρία) Νόμος, Κεφ. 342, όπως τροποποιήθηκε από τις διατάξεις του άρθρου 10 του Ν. 130/68 — Άρθρο 29 — Η γραπτή συγκατάθεση του Επαρχου, προϋπόθεση για την άσκηση αγωγής ή οποιοδήποτε άλλου ένδικου μέσου εκ μέρους αρδευτικού τμήματος — Η υπαγωγή στον όρο "ένδικο μέσο" και της προσφυγής βάσει του άρθρου 146 του Συντάγματος, συνάδει με την εννοιολογική σημασία του όρου και με το πλαίσιο στο οποίο αυτός απαντάται — Δεν παρεμποδίζεται η προσφυγή ατόμου σε δικαστήριο αλλά προσδιορίζονται οι δικαιϊκές προϋποθέσεις για την αυτοτέλεια δημοσίου οργάνου να προσφύγει σε δικαστήριο — Η εξάρτηση αυτή των αρδευτικών τμημάτων από την κεντρική διοίκηση είναι φυσική ενόψει των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας της Δημοκρατίας επί των υπογείων υδάτινων πόρων της χώρας (άρθρο 23.1 του Συντάγματος).

- 20 Οι εφεσείοντες, είχαν προσβάλει ως αιτητές, την απόφαση των καθ' ων η αίτηση να προβούν στην ανόρυξη φρέατος, με το δικαιολογητικό του δυσμενούς επηρεασμού της πηγής ή πηγών άρδευσης του αρδευτικού τμήματος Καλοπαναγιώτη-Οίκου, υπό την διπλή ιδιότητά τους ως μέλη του αρδευτικού συνδέσμου και ως ιδιοκτήτες γης που αρδεύεται από τις πηγές του αρδευτικού συνδέσμου.

Οι εφεσεύοντες, πριν από την άσκηση της προσφυγής, δεν κατάφεραν να λάβουν την προς τούτο γραπτή συγκατάθεση του Επάρχου, και για το λόγο αυτό είχαν στρέψει την προσφυγή τους εναντίον και της σιωπηρής άρνησης του Επάρχου να δώσει τη συγκατάθεσή του για την άσκηση της προσφυγής, όπως απαιτείται από το άρθρο 29 του Κεφ. 342 (ο Περί Αρδευτικών Τμημάτων (Χωρία) Νόμος) όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 10 του Ν. 130/68. 5

Το πρωτόδικο Δικαστήριο έκρινε την προσφυγή ανεδάφιμη λόγω ελλείψεως ενεστώτος εννόμου συμφέροντος αφού τα περί δυσμενούς επηρεασμού των πηγών δεν αποδείχθηκαν. Οι εφεσίβλητοι προέβησαν προδικαστική ένσταση ως προς την νομιμοποίηση της δικαστικής δράσης των εφεσειόντων χωρίς τη συγκατάθεση του Επάρχου. 10

Το Ανώτατο Δικαστήριο απορρίπτοντας την έφεση, αποφάσισε ότι: 15

1. Γίνεται δεκτή η κρίση του πρωτόδικου Δικαστηρίου περί ελλείψεως εννόμου συμφέροντος αλλά παρά ταύτα εξετάζεται η προδικαστική ένσταση των εφεσιβλήτων. 15

2. Η κρίση της νομολογίας ότι ο όρος "άλλο ένδικο μέσο" περιλαμβάνει και την προσφυγή βάσει του άρθρου 146.1 του Συντάγματος, συνάδει με την εννοιολογική σημασία του όρου ένδικο μέσο αλλά και με το όλο κρίσιμο άρθρο 29 του Κεφ. 342. Εφόσον η συνταγματικότητα της διάταξης δεν αμφισβητήθηκε στον ενδεδειγμένο χρόνο, ισχύει το τεκμήριο της συνταγματικότητας, οπότε και πρέπει να γίνει δεκτή η προδικαστική ένσταση. Αλλά και με κατ' ουσίαν κρίση της συνταγματικότητας της διάταξης διαπιστώνεται ότι αυτή δεν αποτελεί παρεμπόδιση ατόμου να προσφύγει σε δικαστήριο αλλά αποτελεί έκφραση της γενικότερης εξάρτησης των αρδευτικών τμημάτων από την κεντρική διοίκηση, εξάρτηση εύλογη ενόψει της ιδιοκτησίας των υπόγειων υδάτινων πόρων της χώρας από τη Δημοκρατία, κατά το Σύνταγμα (άρθρο 23.1). Είναι άλλο το θέμα, που παραμένει ανοικτό αφού δεν ηγγέρθη προς απόφαση, της δυνατότητας αναθεώρησης της παράλειψης του Επάρχου να απανήσει σε αίτημα αρδευτικού τμήματος για συγκατάθεση στην ανάληψη δικαστικής δράσης. 20
25
30
35

Η έφεση απορρίπτεται.

Αναφερόμενες υποθέσεις:

Irrigation Division "Katzilos" v. Republic (1983) 3 C.L.R. 1068.

Solomou v. Republic, 1 R.S.C.C. 96.

The Improvement Board of Eyclenja v. Constantinou (1967) 1 C.L.R. 167. 40

Έφεση.

Έφεση εναντίον της απόφασης του Προέδρου του Ανώτατου Δικαστηρίου Κύπρου (Α. Λοΐζου, Πρ.) που δόθηκε στις 15 Μαρτίου, 1988 (Αριθμός Προσφυγής 549/86)* με την οποία η προσφυγή των εφεσεϊόντων εναντίον της απόφασης των εφεσιβλήτων να προβούν στην ανόρυξη φρέατος στο χωριό Καλοπαναγιώτης απορρίφθηκε.

Α. Παντελίδης, για τους εφεσεϊόντες.

10 *Χ. Κυριακίδης, Ανώτερος Δικηγόρος της Δημοκρατίας, για τους εφεσίβλητους.*

Cur. adv. vult.

ΜΑΛΑΧΤΟΣ, Δ.: Η απόφαση του Δικαστηρίου θα δοθεί από το Δικαστή Πική.

15 ΠΙΚΗΣ, Δ.: Οι εφεσεϊόντες, αιτητές στην προσφυγή, προσβάλλουν υπό διπλή ιδιότητα την απόφαση των αρμοδίων Κυβερνητικών Αρχών να προβούν στην ανόρυξη φρέατος με το δικαιολογητικό ότι υπήρχε κίνδυνος δυσμενούς επηρεασμού της πηγής ή πηγών άρδευσης του αρδευτικού τμήματος Καλοπαναγιώτη - Οίκου. Εκτός από την
20 αντιπροσωπευτική ιδιότητα των αιτητών ως μελών του αρδευτικού συνδέσμου, αμφισβητούν, όπως προκύπτει από την έκθεση των γεγονότων, την απόφαση και υπό την
25 προσωπική τους ιδιότητα ως ιδιοκτητών γης που αρδεύεται από τις πηγές του αρδευτικού συνδέσμου.

Ο νόμος (ο Περί Αρδευτικών Τμημάτων (Χωρία) Νόμος Κεφ. 342, όπως τροποποιήθηκε από τις διατάξεις του άρθρου 10 του Ν. 130/68) θέτει ως προϋπόθεση για έγερση αγωγής εκ μέρους αρδευτικού τμήματος και τη λήψη οποι-

---

* (1988) 3 Α.Α.Δ. 522.

ουδῆποτε ἄλλου ἔνδικου μέσου, εκτός από την απόλυτη πλειοψηφία των μελών του συνδέσμου και τη γραπτή συγκατάθεση του Επάρχου. Το άρθρο 29 του Κεφ. 342 (ὅπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 10 του Ν. 130/68) προβλέπει:-

5

"Νοείται ότι ουδεμία αγωγή δύναται να καταχωρηθῆ και ουδέν ἄλλον ἔνδικον μέσον δύναται να ληφθῆ υπό αρδευτικού τμήματος άνευ προηγουμένης αποφάσεως της επιτροπείας λαμβανομένης κατ' απόλυτον πλειοψηφίαν των μελών αυτής και της προς τούτο γραπτής συγκαταθέσεως του Επάρχου."

10

Οι αιτητές αποτάθηκαν, πριν την έγερση της αγωγής, στον Έπαρχο Λευκωσίας για την έγκριση του να προσφύγουν στο Ανώτατο Δικαστήριο, βάσει του άρθρου 146.1 του Συντάγματος, με αίτημα την αναθεώρηση της απόφασης για την ανόρυξη του επίμαχου φρέατος. Στο αίτημά τους δεν δόθηκε γραπτή απάντηση και η προσφυγή ασκήθηκε χωρίς την προγενέστερη γραπτή συγκατάθεση του Επάρχου.

15

20

Με την προσφυγή προσβάλλεται όχι μόνο η ανόρυξη του φρέατος, αλλά και η εξυπακουόμενη άρνηση του Επάρχου να δώσει την συγκατάθεσή του για την άσκηση της προσφυγής.

Το πρωτόδικο Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η αποτυχία των αιτητών να αποδείξουν οποιοδήποτε δυσμενή επηρεασμό της πηγής ή πηγών του αρδευτικού τμήματος λόγω της ανόρυξης του αμφισβητούμενου φρέατος, ή οποιασδήποτε θετικής ένδειξης για δυσμενή επηρεασμό στο προβλεπτό μέλλον, καθιστούσε την προσφυγή ανεδαφική λόγω έλλειψης του εννόμου συμφέροντος που προβλέπει η παράγραφος 2 του άρθρου 146 για τη νομιμοποίηση διάδικου να προσφύγει στο Ανώτατο Δικαστήριο βάσει της παραγράφου 1 του άρθρου 146. Το απαιτούμενο συμφέρο πρέπει, όπως ορθά υποδεικνύεται στην πρωτόδικη απόφαση, να ενυπάρχει σε όλα τα στάδια της διαδικασίας από την έγερση μέχρι και την εκδίκαση της προσφυγής.

25

30

35

Το υλικό που τέθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου καθιστούσε την πρωτόδικη απορριπτική απόφαση αναπόφευκτη. Η ίδια διαπίστωση επισφραγίζει και την τύχη της έφεσης. Οι εφεσείοντες απέτυχαν να τεκμηριώσουν την ύπαρξη του απαιτούμενου συμφέροντος που θα τους νομιμοποιούσε να επιδιώξουν την αναθεώρηση της απόφασης των καθ' ων η αίτηση. Παρά το συμπέρασμα αυτό, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε προδικαστική ένσταση των εφεσιβλήτων, η οποία, αν ευσταθεί, έπρεπε να είχε θέσει την προσφυγή τους εκποδών λόγω έλλειψης εξουσιοδότησης για προσφυγή στο Δικαστήριο.

Η επιφύλαξη του άρθρου 29 του Κεφ. 342, όπως τροποποιήθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 10 του Ν. 130/68, καθιστά τη γραπτή συγκατάθεση του Επάρχου προϋπόθεση για την άσκηση αγωγής εκ μέρους αρδευτικού τμήματος ή τη λήψη οποιουδήποτε άλλου ένδικου μέσου.

Στην υπόθεση *Irrigation Division "Katzilos" v. Republic (1983) 3 C.L.R. 1068* - πρωτόδικη απόφαση του Δικαστή Στυλιανίδη - αποφασίστηκε ότι ο όρος "άλλο ένδικο μέσο" περιλαμβάνει και προσφυγή βάσει του άρθρου 146.1. Η ερμηνεία αυτή συνάδει με την εννοιολογική σημασία του όρου "ένδικο μέσο" καθώς και το πλαίσιο μέσα στο οποίο απαντάται ο όρος που αποβλέπει στον προσδιορισμό των μέσων για την επιδίωξη ή προστασία δικαιωμάτων που παρέχει ο νόμος, είτε ιδιωτικών (αγωγή) είτε δικαιωμάτων στο πεδίο του δημοσίου δικαίου. Ο όρος "άλλο ένδικο μέσο" υποδηλώνει δικαστικά μέσα άλλα από την αγωγή η οποία ρητά ορίζεται, ενώ η προσφυγή είναι το κατ' εξοχή μέσο για την προστασία θιγέντων δικαιωμάτων στον τομέα του δημοσίου δικαίου.

Αφετέρου, έχει νομοληγηθεί ότι πράξεις δημοσίου οργάνου, έστω και αν φαινομενικά θίγουν ιδιωτικά δικαιώματα, υπόκεινται σε αναθεωρητικό έλεγχο εφόσον εκπηγάζουν από την άσκηση διακριτικής ευχέρειας διοικητικού οργάνου, η οποία ασκείται για την ευόδωση σκοπών του δημοσίου. (Βλ. *Solomou v. Republic, 1 R.S.C.C. 96.*)

Στην *Katzilos* ανωτέρω, αποφασίστηκε επίσης ότι οι πρόνοιες της επιφύλαξης του άρθρου 29 του Κεφ. 342 δεν συνιστούν παραβίαση του δικαιώματος που κατοχυρώνει το άρθρο 30.1 του Συντάγματος για προσφυγή ενώπιον Δικαστηρίου, το οποίο ορίζει το Σύνταγμα, όπως είναι το Ανώτατο Δικαστήριο στην άσκηση της αναθεωρητικής του δικαιοδοσίας βάσει του άρθρου 146.1. 5

Η συνταγματικότητα των προνοιών του άρθρου 10 του Ν. 130/68 δεν έχει αμφισβητηθεί ευθέως ούτε με την επισημότητα και βεβαιότητα που προβλέπει η νομολογία (βλ. *The Improvement Board of Eylenja v. Constantinou* (1967) 1 C.L.R. 167). (Ηγέρθη παρεμφερώς ως διαζευκτικός λόγος στη γραπτή αγόρευση των εφεσειόντων). Συνεπώς, το τεκμήριο της συνταγματικότητας ισχύει, διαπίστωση η οποία θέτει την παρούσα διαδικασία εκποδών ενόψει της άσκησης της προσφυγής χωρίς την προηγούμενη γραπτή συγκατάθεση του Επάρχου Λευκωσίας. Μπορεί όμως να προστεθεί ότι τίποτε απ' όσα ακούσαμε δε δημιουργεί αμφιβολίες για το σκεπτικό ή την κατάληξη του Δικαστηρίου στην *Katzilos*. Με τις διατάξεις της επιφύλαξης του άρθρου 29 δεν παρεμποδίζεται η προσφυγή ατόμου σε δικαστήριο αλλά προσδιορίζονται οι δικαιοϊκές προϋποθέσεις για την αυτοτέλεια δημοσίου οργάνου να προσφύγει σε δικαστήριο. Η ιδιότητα αρδευτικού τμήματος ως διάδικου ταυτίζεται άμεσα με τη συγκατάθεση του οργάνου υπό την εποπτεία του οποίου τελεί και λειτουργεί. Μόνο μετά την παροχή της συγκατάθεσης του Επάρχου μπορεί αρδευτικό τμήμα να αποκτήσει την ιδιότητα διάδικου κατά το νόμο. 10 15 20 25

Μπορεί όμως να σημειωθεί παρενθετικά ότι τα αρδευτικά τμήματα δεν αποτελούν αυτοτελείς οργανισμούς δημοσίου δικαίου αλλά οργανισμούς υπό την άμεση επίβλεψη και έλεγχο της κεντρικής διοίκησης, όπως συνάγεται από τις διατάξεις του άρθρου 13 του Κεφ. 342, όπως αυτό διαμορφώθηκε με τις πρόνοιες του άρθρου 6 του Ν.130/68. Προκύπτει ότι όχι μόνο για τη λήψη δικαστικών μέτρων αλλά και για κάθε άλλη ουσιώδη δραστηριότητα απαιτείται η γραπτή συγκατάθεση του Επάρχου, περιλαμβανομένης και της εκτέλεσης οποιασδήποτε εργασίας σε 30 35

- σχέση με αρδευτικά έργα. Η εξάρτηση αυτή των αρδευτικών τμημάτων από την κεντρική διοίκηση δεν είναι καθόλου αφύσικη ενόψει των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας της Δημοκρατίας επί των υπογείων υδάτινων πόρων της χώρας
- 5 (άρθρο 23.1 του Συντάγματος). Αφήνουμε ανοικτό, διότι δεν εγείρεται προς απόφαση, κατά πόσο παράλειψη του Επάρχου να απαντήσει σε αίτημα αρδευτικού τμήματος για συγκατάθεση για λήψη ένδικων μέσων θα τους νομιμοποιούσε να προσφύγουν στο Ανώτατο Δικαστήριο για
- 10 αναθεώρηση της παράλειψης βάσει του άρθρου 29, ή να αποταθούν για αναθεώρηση της παράλειψης βάσει του άρθρου 155.4 (mandamus), στην περίπτωση που το αίτημα τους αφορά την έγερση αγωγής. (Βλ. *Ramadan v. Electricity Authority of Cyprus*, 1 R.S.C.C. 49).

15

Η έφεση απορρίπτεται.